

EDITORIÁL

Henrieta Moravčíková

Architektonický výskum v kultúrnej periférii, jeho témy, metódy, ale aj jeho dosah, charakterizujú isté špecifiká. Prostredie kultúrnej periférie poskytuje bádateľom v oblasti umenia situáciu, v ktorej síce nevznikajú univerzálne trendy, ale kde sa pod vplyvom rozmanitých často protichodných tendencií a vplyvov generujú jedinečné lokálne javy dopĺňajúce a vyvažujúce centrálnu produkciu. Vývoj v ostatných desaťročiach dokonca naznačuje, že periférne umelecké situácie čoraz intenzívnejšie ovplyvňujú práve celkový umelecký diskurz. Skúmanie v oblasti architektúry súčasne determinuje skutočnosť, že zatiaľ čo metódy a výsledky výskumu v prírodných či technických vedách sú zovšeobecniteľné, výskum umenia či v umení je individualizovaný a už z podstaty skúmaného zameraný proti zovšeobecňovaniu. Architektúra pritom prirodzene zahŕňa obe tieto línie uvažovania.

Slovenskú i českú architektonickú situáciu by sme mohli v univerzálnych súvislostiach považovať za periférnu. Ako ju teda reflektovať vo výskume? Máme pri skúmaní lokálnych reálií uplatniť teórie, ktoré vznikli s cieľom skúmať špičkovú centrálnu produkciu? Ich prenos do „nedokonalých“ podmienok periférnej situácie však môže v lepšom prípade viesť k deformovanej interpretácii lokálnych javov, v tom horšom až k neschopnosti tieto javy uchopiť. Alebo sa máme javov v periférnej umeleckej situácii zmocňovať inými, pre podmienky periférie vyvinutými metódami? Pri takom postupe však hrozí, že sa so svojím skúmaním ocitneme úplne mimo všeobecne prevažujúcej diskusie.

Práce mladých výskumníkov, prezentované 19. novembra 2015 na česko-slovenskej konferencii doktorandov *Veda vo výstavbe*, ktorá sa konala na Fakulte architektúry STU v Bratislave, predviedli obe tieto línie uvažovania aj ich kombináciu či hybridizáciu. Ukázalo sa, že výskumy dotýkajúce sa navrhovania, či už išlo o digitálne navrhovanie, navrhovanie kancelárskeho prostredia, či navrhovanie konštrukcií, pracujú zväčša priamo s teoretickými koncepciami pochádzajúcimi z centier, čo je vzhľadom na povahu predmetu ich skúmania prakticky nevyhnutné. V súvislosti s ich výsledkami sa potom prirodzene vynára otázka, ako a čím napokon dokážu k univerzálnemu diskurzu prispieť, keď permanentne čelia nebezpečenstvu vzdialenej reflexie jeho priebehu. Pomerne veľká skupina doktorandov oprela svoj výskum o konkrétne lokálne reálie. Aj oni pritom zväčša pracovali so všeobecnými metódami vyvinutými v procese skúmania iného prostredia, pri ich uplatnení v lokálnych podmienkach však pristúpili k ich modifikácii. Práve také modifikácie, ako to ukázal napríklad výskum umenia vo verejnom priestore, skúmanie potenciálu využiteľnosti budovy Slovenského rozhlasu či historické monografické výskumy, umožnili adresne uchopiť konkrétny lokálny problém a súčasne by mohli byť príspevkom aj k všeobecným výskumným postupom. Niektorí doktorandi však zašli pri konštruovaní vlastnej metódy skúmania ešte ďalej. Všeobecné a individualizované postupy kombinovali do hybridných metód tak, že vlastne vytvárali nástroje na uchopenie jedinečnosti skúmaného javu. Ukážkou takého postupu v kontexte konferencie bol napríklad výskum nezávislých kultúrnych centier, kde sa miešal štatisticko-empirický výskum s výskumom fenomenologickým, metódy umeleckej kritiky s metódami urbánnej geografie, kritické regionalistické bádanie s výskumom marginalizovaných spoločenských skupín.

Tvorivé narábanie s výskumnými postupmi, nachádzanie zvláštností a jedinečností predmetu aj objektu výskumu, dáva procesu skúmania zmysel a legitimizuje ho, nech už sa vzťahuje na akúkoľvek, centrálnu či periférnu umeleckú situáciu. Permanentná konfrontácia a overovanie týchto postupov v odbornej diskusii je pritom nevyhnutnou súčasťou procesu skúmania. Zdá sa, že konferencia doktorandov je na to mimoriadne vhodným fórom. Aj preto aktuálne číslo časopisu ALFA prináša výber z jej príspevkov.